

Особливості психології дошкільнят 5-6 років

У віці 5 років дитячої психіці формуються принципово нові освіти, включаючи довільність психічних процесів (наприклад, уваги, пам'яті, сприйняття). Звідси випливає можливість керувати своєю поведінкою. Віковий період з 5 до 6 років — це дуже важливий вік у розвитку пізнавальної, особистісної та інтелектуальної сфери. Часто його називають базовим віком, оскільки у дошкільника відбувається закладання багатьох особистісних аспектів, опрацювання моментів становлення «Я» позиції. Приблизно 90% основи всіх характеристик особистості закладається в цей період.

У 6 років вже можна частково визначити, якою буде людина у майбутньому. Приблизно до 5 років у образі «Я» дошкільника починають бути присутніми якості, які, на його думку, у нього є. Після 5-6 років у дітей з'являється уявлення не тільки про те, якими вони є, а й про те, якими вони хотіли б стати. Крім наявних якостей, формуються уявлення про бажані та небажані аспекти та особливості свого «Я». Процес розвитку деяких чорт знаходиться ще в зародку, тому має специфічні форми. Діти 6 роки життя не говорять і не думають про те, що вони бажають мати відповідні риси характеру. Це відбувається пізніше, у підлітковому віці. Дошкільнята, як правило, просто хочуть бути схожими на героїв казок, фільмів або на когось із знайомих. Дитина часто уявляє себе персонажем (не грає роль, саме уявляє), приписуючи собі його якості. Формування ідеального «Я», тобто того, яким людина бажає себе бачити, є психологічною передумовою становлення навчальної мотивації. Вчитися дошкільнят може спонукати не тільки інтерес до дисципліни, що вивчається. Як суттєвий спонукач до навчання і оволодіння новим виступає бажання бачити себе «знаючим», «розумним», «вміючим».

Зміни у розвитку 5-6-річної дитини. Дуже важлива зміна у віці 5-6 років відбувається у сфері відносин із однолітками. Вже з п'ятирічного віку, однолітки починають грати по-справжньому важливу роль для дитини. До цього віку центральна фігура в житті дитини незалежно від присутності однолітків представлена дорослою людиною. Дорослий важливий для дитини, оскільки до

З років однолітки є для нього лише більш менш приємним (цікавим) об'єктом. Вже на четвертому році життя дошкільника більшою мірою цікавлять предмети та іграшки, з якими взаємодіє одноліток, ніж він сам. Тут велике значення має спільна гра як найважливішої основи дитячих взаємин. До 5 років вона ще не доступна дітям, тому спроби її налагодити часто викликають непорозуміння. Спілкування як обміну враженнями і думками не цікаво дитині, оскільки однолітки який завжди здатні зрозуміти особисті проблеми та інтереси, як і можуть висловлювати необхідне співчуття. У 3-4 роки ще й мовленнєві можливості дітей не дають можливості повноцінно здійснювати спілкування. До п'ятого року життя дитина переходить до спільної гри, а також епізодичного неігрового спілкування з однолітками. Це відбувається у таких формах: Обмін думками, Обмін інформацією, Демонстрація знань. На шостому році життя дошкільника поєднуються різні лінії психічного розвитку. Вони починають утворювати сприятливі умови на формування нового типу взаємовідносин з однолітками. По-перше, це зумовлено розвитком мови, яке в більшості дітей досягає високого рівня і не перешкоджає взаєморозумінню. По-друге, це накопичення внутрішнього багажу знань та інформації про навколишній світ. Їхній дошкільник прагне осмислювати і впорядкувати, бажаючи поділитися з іншими. Розвиток довільності, як і загальний інтелектуально-особистісний розвиток дають можливість дитині самостійно, без допомоги дорослих людей налагодити та здійснити спільну гру. У 5-6-річному віці дитина вже може розподіляти ролі до гри, вибудовуючи свою поведінку відповідно до ролі. Ігрова взаємодія починає супроводжуватися промовою, яка відповідає за змістом та інтонацією. Мова супроводжує реальні відносини дітей, але при цьому відрізняється від рольової мови. Всі особливості розвитку в цей період призводять до двох суттєвих змін у житті дитини. Насамперед змінюється роль взаємовідносин дитини з однолітками у межах емоційного життя з наступним ускладненням даних взаємовідносин. По-друге, з'являється інтерес до особистості та особистих якостей оточуючих дітей.

Особливості розвитку сприйняття, уваги та пам'яті дітей у 5 – 6 років.

У 5-6 років продовжує розвиватися сприйняття кольору, форми та величини, а також будови предметів. Діти починають систематизувати уявлення, починаючи розрізняти і називати як базові кольори та його відтінки, а й проміжні кольори. Вони розрізняють форму прямокутника, овалу, трикутника. Сприймають розмір і величину об'єкта, легко шикуючи в ряд (зростання або спадання), працюючи одночасно з десятьма різними предметами. У дошкільнят зростає стійкість уваги, відбувається розвиток здатності до його розподілу та перемикання. Психологи та педагоги спостерігають у них перехід від мимовільної уваги до довільного, причому обсяг уваги на початку навчального року становить від 5 до 6 об'єктів, а до кінця року вже 6 — 7. У шестирічному віці починає формуватись довільна пам'ять. У цей період дошкільник за допомогою образно-зорової пам'яті здатний запам'ятовувати від 5 до 6 об'єктів. Приблизний обсяг слухової вербальної пам'яті у віці становить близько 6 слів. У дитини також розвиваються відповідні види пам'яті: Зорова, Слухова, Тактильна та ін.

Психологічні особливості старшого дошкільного віку (5-6 років) Вік 5-6 років – це старший дошкільний вік. Він є дуже важливим віком у розвитку пізнавальної сфери дитини, інтелектуальної та особистісної. Його можна назвати базовим віком, коли в дитині закладаються багато особистісних аспектів, проробляються всі моменти становлення «Я» позиції. Провідна потреба у цьому віці – потреба у спілкуванні. Цей період називають сензитивним (особливо чутливий період, період найвищих можливостей) у розвиток всіх пізнавальних процесів: уваги, сприйняття, мислення, пам'яті, уяви. Для розвитку цих аспектів ускладнюється ігровий матеріал, він стає логічним, інтелектуальним, коли дитині доводиться думати і розмірковувати. У 5-6 років дитина як губка вбирає всю пізнавальну інформацію. Науково доведено, що дитина в цьому віці запам'ятовує стільки матеріалу, скільки вона не запам'ятає потім ніколи в житті. У цьому віці дитині цікаво все, що пов'язане з навколишнім світом, розширенням його світогляду. Так що важливо знати Вам, як його батькам? Вік 5-6 років — останній з дошкільних вікових груп, коли в психіці дитини з'являються

принципово нові освіти, а саме: формується довільність психічних процесів сприйняття, пам'яті, уваги, мислення та ін. — і здатність керувати своєю поведінкою зміни в образі-Я; відносини з однолітками переходять на новий рівень.

Довільність психічних процесів – це психологічний механізм вольової регуляції, вміння змусити себе запам'ятати те, що саме не запам'ятовується, і бути уважним до того що зовсім не цікаво, оскільки перед дитиною поставлене таке завдання. Зміни в образі «Я» До 5 років в образі – Я дитини присутні тільки ті якості, які, на думку дитини, у неї є («Я-реальне» — підлога, колір очей, волосся, що вміє, що любить). То після 5 років з'являються уявлення про те, ким і яким вона хотіла б бути — Я-ідеальне.

Дитина зіставляє себе з іншими дітьми та значущими дорослими (тато, мама, старший брат тощо), героями чи персонажами, реальними чи фантастичними, на яких вона б хотіла бути схожою. Тому, важливим є вплив найближчого оточення, важливим є те, які мультфільми, телепередачі дивиться дитина, бо тільки через навколишній світ вона пізнає, і оцінює себе.

Відносини з однолітками. Прогрес у психічному розвитку створює сприятливі умови появи нового типу взаємовідносин з однолітками:

- 1) розвиток мови досягає високого рівня — не перешкоджає взаєморозумінню;
- 2) накопичення багажу різних знань про навколишній світ, дитина прагне поділитися;
- 3) розвиток довільності сприяє самостійному налагодженню спільної гри;
- 4) інтерес дитини до себе та своїм якостям поширюється і на однолітків створює сприятливі умови для появи нового типу взаємовідносин та спілкування з однолітками. Істотні зміни відбуваються у цьому віці у дитячій грі, а саме в ігровій взаємодії, в якому значне місце починає займати спільне обговорення правил гри. Діти часто намагаються контролювати дії один одного — вказують, як повинен поводитися той чи інший персонаж, посилаючись на правила. Починаючи з цього віку, одноліток поступово набуває по-справжньому

серйозного значення для дитини. Діти починають виявляти інтерес один до одного, вони вчаться дружити і поміж ними починаються справжні дружні стосунки. Але, звичайно, головне, у розвитку дітей старшого дошкільного віку – це їх пізнавальний розвиток, розширення світогляду. У цьому віці провідною діяльністю, як і раніше, є гра. До 5-6 років гра поступово ускладнюється, змінюється, серед решти, переважають сюжетно-рольові ігри. Гра несе дуже важливу функцію: дитина вчиться граючи. Тому, особливо корисними будуть словесні, мовні ігри, спрямовані на розширення світогляду та словникового запасу дитини, логічні ігри, ігри на увагу, конструктор тощо. У грі важливий як сам процес, а й результат, якого приходиться дитині у процесі гри. У цьому вся простежується розвиток особистісної сфери дошкільника. Наприклад, формується критична оцінка своїх дій, порівняння з ідеалом, так, правильно вирішивши вправу, дитина радіє, відчуває впевненість у собі бажання перемагати. Обов'язково помічайте успіхи дитини, хвалите його, кажіть йому, як ви за нього раді, що ви в ньому впевнені, адже в цей період для нього це особливо важливо.

Характеристика розвитку пізнавальних процесів: Або що має вміти дитина 5-6 років?

УВАГА:

- Виконати завдання, не відволікаючись протягом 10-15 хвилин;
- Утримувати в полі зору 6-7 предметів;
- Знаходити 5-6 відмінностей між предметами;
- Виконувати самостійно завдання за запропонованим зразком;
- Знаходити 4-5 пар однакових предметів.

ПАМ'ЯТЬ:

- Запам'ятовувати 6-8 картинок протягом 1-2 хвилин;
- Розповідати напам'ять кілька віршів;
- Переказати близько до тексту прочитане твір;
- Порівнювати два зображення по пам'яті.

МИСЛЕННЯ:

- Визначати послідовність подій;
- Складати розрізану картинку з 9 частин;
- Знаходити і пояснювати невідповідності на малюнках;
- Знаходити і пояснювати відмінності між предметами та явищами;
- Знаходити серед запропонованих 4 предметів зайвий, пояснювати свій вибір.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ: Мати досить багатий словниковий запас. Може брати участь у розмові, висловлювати свою думку. Вміє аргументовано та доброзичливо оцінити відповідь, висловлювання однолітка. Складає за зразком розповідь сюжетної картини, за набором картинок; послідовно, без суттєвих перепусток переказує невеликі літературні твори. Визначає місце звуку у слові. Вміє підбирати до іменників кілька прикметників; замінювати слова іншим словом зі схожим значенням.

У віці близько 5 років у розвитку дитини відбувається великий стрибок. До п'яти років вона повинна мати уявлення про оборотні та незворотні процеси, відрізнити ситуації, в яких відбулася зміна якоїсь ознаки чи кількості, від ситуацій, у яких кількість (або ознака) залишилися незмінними. Наприклад, при переливанні води з широкої низької судини у вузьку та високу кількість її не змінюється, хоча зовні може здатися, що їх поменшало за кількістю. Дитина після 5,5 року повинна розуміти, що кількість каменів при зміні їхнього розташування залишилося незмінним. Сприяє загальному психічному розвитку активізація уяви. У цьому віці уява є основою для вирішення найпростіших арифметичних завдань, а також усного рахунку в межах першого десятка. Завдяки йому формується геометрична інтуїція, проявляється можливість вирішення найпростіших геометричних завдань. Уява — це найважливіша вища психічна функція, що є основою успішності всіх видів творчої діяльності, зокрема й дорослого. Не можна не погодитися з Альбертом Ейнштейном, який вважав, що уяву важливіше, ніж знання.

Сензитивний період у розвиток уяви – саме дошкільний вік. Водночас довгий час навчання дітей будувалося на основі дії дитини за зразком, відтворення моделі, яку передбачається дорослим. При такому підході творча

сила уяви вже до 8 років згасає, і розвиток творчого потенціалу дитини дуже утруднений. Тому дорослі повинні навчитися цінувати в дошкільнику не здатність робити за вказівкою чи зразком те, що пропонує дорослий, а вигадувати власні плани, формувати задуми і реалізовувати індивідуальну уяву у всіх видах діяльності. Математика вимагає переводити абстрактні поняття у зорові образи, візуалізувати їх. Розвитку цієї здібності сприяє, зокрема, знайомство з безпредметним, абстрактним мистецтвом, об'єктом уваги якого стає лінія, форма, колір власними силами. Заняття музикою, зокрема слухання музичних творів, активізують абстрактне мислення і уяву. На наш погляд, перевага має бути віддана виразною та інтелектуальною музикою ХХ століття перед більш звичною для педагогів, які працюють з дітьми дошкільного віку, музикою, в якій домінує образотворче початок. *Особливість дітей даного віку* – інтерес та потяг до гарного, естетично цінного. І з цим не можна не зважати на педагога, обираючи методичні прийоми роботи з дошкільнятами. Естетичність використовуваних наочних матеріалів, їх композиції на занятті, наприклад математичної, багато в чому визначає рівень зацікавленості хлопців самим предметом. Необхідно прищепити дітям смак до роздумів і міркувань, пошуку рішень, навчити відчувати задоволення від інтелектуальних зусиль, що додаються, і одержуваного у вигляді вирішення проблеми інтелектуального результату. Важливо, щоб хлопцям супроводжував успіх. У методиці роботи з дітьми даного віку доцільно зберігати упор на продуктивну діяльність та організацію цікавого, проблемного або розвиваючого досвіду на противагу умоглядним міркуванням.

Психологічні особливості навчання та розвитку дітей 5 – 6 років:

- дитина може довільно керувати своєю поведінкою, а також процесами уваги та запам'ятовування, емоційними реакціями;
- у будь-якому виді діяльності може вийти за межі миттєвої ситуації, усвідомити тимчасову перспективу, утримувати у свідомості одночасно ланцюжок взаємопов'язаних подій чи різні стани речовини чи процесу;
- провідне значення набуває розвитку уяви.

Діти вікової групи 5-6 років стають значно самостійнішими. Це вік відрізняється допитливістю – діти сміливо ставлять питання на цікаві для них теми, наприклад «звідки беруться діти?». У чому особливості розвитку дитини дошкільного віку? На які психологічні особливості дитини 5-6 років слід звернути увагу батькам? Психологічні особливості дитини 5-6 років – дружба. Друзі з двору, в секції або в дитячому садку виступають як основа у розвитку дитини. Взаємодіючи між собою вони обмінюються відкриттями. Варто забезпечити дитині можливість спілкуватися з дітьми, особливо якщо вона не відвідує дитячий садок. Що більше уваги приділити комунікативним навичкам, то простіше йому буде у школі. У віці 5-6 років активно розвиваються творчі здібності малюка. Які гуртки у цьому допоможуть? Танці Гуртки художньої самодіяльності Спортивні секції Уроки акторської майстерності Психологічні особливості дитини 5-6 років – увага. Дитина дошкільного віку вчиться розмірковувати незалежно від дорослого, вона складається моральні ставлення до життя. Приділіть цьому моменту більше уваги, адже є ризик втратити емоційну близькість. Якщо Ви не впливатимете на поведінку дитини і не почнете приділяти їй увагу, це спричинить розвиток комплексів і страхів. Психологічна характеристика дітей 5-6 років така, що може з'явитися боротьба за першість – дитина почне привертати до себе увагу поза домом, йти на крайнощі. Це вплине на її поведінку. Вона може замкнутися у собі, вирішивши, що не потрібна близьким. Недолюблені діти найчастіше виростають людьми, які не схильні до прояву емоцій. До п'яти років завершує свій розвиток права півкуля мозку і відділи кори, пов'язані з обробкою інформації, що надходить. Мозок ще якийсь час залишатиметься пластичним та нейропсихологічна корекція з 5 до 7 років може бути дуже ефективною. Крім нових пізнавальних процесів (довільні пам'ять і увага, уява) з'являються особистісні особливості, пов'язані зі здатністю впорядковувати свої потреби і робити самостійні висновки про те, «що таке добре і що таке погано».